

ВСЕУКРАЇНЬКА АСОЦІАЦІЯ КАРДІОЛОГІВ УКРАЇНИ

СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ

КЛАСИФІКАЦІЯ, СТАНДАРТИ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ

За редакцією
академіка В.М. Коваленка,
професора М.І. Лутая,
професора Ю.М. Сіренка,
професора О.С. Сичова

2021

Всеукраїнська асоціація кардіологів України

СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ

Класифікація, стандарти діагностики та лікування

За редакцією академіка В.М. Коваленка,
професора М.І. Лугая,
професора Ю.М. Сіренка,
професора О.С. Сичова

5-те видання,
перероблене і доповнене

УДК 616.1(477)(083.74)

С 33

*За редакцією академіка В.М. Коваленка, професора М.І. Лутая,
професора Ю.М. Сіренка, професора О.С. Сичова*

*Зібрання рекомендоване Президією Всеукраїнської асоціації кардіологів та вченою радою ДУ «ННЦ «Інститут кардіології імені академіка М.Д. Стражеска» НАМН України» для широкого кола фахівців: кардіологів, кардіохірургів, реаніматологів, терапевтів, сімейних лікарів, наукових співробітників, викладачів вищих медичних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти лікарів
Протокол № 15 від 03.09.2021 р.*

Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування/За ред. В.М. Коваленка, М.І. Лутая, Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова, 5-те вид., переробл. і доповн. — К.: МОРІОН, 2021. — 320 с.

ISBN 978-966-2066-80-7

Стандарти Всеукраїнської асоціації кардіологів створені з метою вдосконалення діагностики та лікування пацієнтів із серцево-судинними хворобами і відповідають вимогам Міжнародних рекомендацій щодо розробки настанов і протоколів діагностики та лікування на основі доказової медицини.

У стандарти включено сучасні положення, які довели свою ефективність протягом тривалого періоду їх застосування у світовій клінічній практиці.

Видання включає міжнародну термінологію та класифікації хвороб органів кровообігу, приклади формулювання діагнозу та спадкоємність діагностики і лікування поміж первинною ланкою та спеціалізованими технологіями надання медичної допомоги.

Стандарти призначені для широкого кола фахівців: кардіологів, кардіохірургів, реаніматологів, терапевтів, сімейних лікарів, наукових співробітників, викладачів вищих медичних навчальних закладів та закладів післядипломної освіти лікарів.

ISBN 978-966-2066-80-7

УДК 616.1(477)(083.74)

СПИСОК ЧЛЕНІВ РОБОЧИХ ГРУП ТА КОМІТЕТІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ КАРДІОЛОГІВ, ЯКІ БРАЛИ УЧАСТЬ У РОЗРОБЦІ ВІДПОВІДНИХ КЛАСИФІКАЦІЙ ТА СТАНДАРТІВ ЛІКУВАННЯ

РОБОЧІ ГРУПИ

Гострі стани та невідкладна допомога в кардіології

Пархоменко О.М. (Київ) — модератор

Амосова К.М. (Київ)

Голобородько Б.І. (Одеса)

Іркін О.І. (Київ)

Коваль О.А. (Дніпро)

Кожухов С.М. (Київ)

Копіца М.П. (Харків)

Лутай Я.М. (Київ)

Нетяженко В.З. (Київ)

Соколов Ю.М. (Київ)

Ташук В.К. (Чернівці)

Шумаков В.О. (Київ)

Атеросклероз та хронічні форми ІХС

Лутай М.І. (Київ) — модератор

Голікова І.П. (Київ)

Долженко М.М. (Київ)

Коваль О.А. (Дніпро)

Коркушко О.В. (Київ)

Лисенко Г.Ф. (Київ)

Маньковський Б.М. (Київ)

Мітченко О.І. (Київ)

Рішко М.В. (Ужгород)

Рудик Ю.С. (Харків)

Середюк Н.М. (Івано-Франківськ)

Федьків С.В. (Київ)

Целуйко В.Й. (Харків)

Легенева гіпертензія

Сіренко Ю.М. (Київ) — модератор

Васильєва Л.І. (Дніпро)

Жарінов О.Й. (Київ)

Іванів Ю.А. (Львів)

Конопльова Л.Ф. (Київ)

Кулик Л.В. (Львів)

Радченко Г.Д. (Київ)

Метаболічний синдром, цукровий діабет та серцево-судинні захворювання

Мітченко О.І. (Київ) — модератор

Коваль С.М. (Харків)

Ковальова О.М. (Харків)

Корпачев В.В. (Київ)

Лутай М.І. (Київ)

Маньковський Б.М. (Київ)

Рудик Ю.С. (Харків)

Сіренко Ю.М. (Київ)

Соколова Л.К. (Київ)

Паньків В.І. (Київ)

Талаєва Т.В. (Київ)

Інтервенційна кардіологія

Соколов Ю.М. (Київ) — модератор

Панічкін Ю.В. (Київ)

Соколов М.Ю. (Київ)

Фуркало С.М. (Київ)

Артеріальна гіпертензія

Сіренко Ю.М. (Київ) — модератор

Міщенко Л.А. (Київ) — модератор

Єна Л.М. (Київ)

Коваль С.М. (Харків)

Радченко Г.Д. (Київ)

Рековець О.Л. (Київ)

Хвороби міокарда, перикарда, ендокарда та клапанів серця

Коваленко В.М., Несукай О.Г. (Київ) — модератори

Воронков Л.Г. (Київ)

Іванів Ю.А. (Львів)

Крикунов О.А. (Київ)

Руденко К.В. (Київ)

Рябенко Д.В. (Київ)

Целуйко В.Й. (Харків)

Чернюк С.В. (Київ)

Аритмії серця та кардіостимуляція

Сичов О.С. (Київ) — модератор

Бородай А.О. (Київ)

Волков О.Є. (Харків)

Гетьман Т.В. (Київ)

Деяк С.І. (Київ)

Жарінов О.Й. (Київ)

Залевський В.П. (Київ)

Зінченко Ю.В. (Київ)

Іркін О.І. (Київ)

Карпенко Ю.І. (Одеса)

Коваль О.А. (Дніпро)

Коркушко О.В. (Київ)

Лизогуб С.В. (Київ)

Романова О.М. (Київ)

Середюк Н.М. (Івано-Франківськ)

Соловян Г.М. (Київ)

Стичинський О.С. (Київ)

Фролов О.І. (Київ)

Ханюков О.О. (Дніпро)

Серцева недостатність

Воронков Л.Г. (Київ) — модератор

Амосова К.М. (Київ)

Березін О.Є. (Запоріжжя)

Жарінов О.Й. (Київ)

Жебель В.М. (Вінниця)

Іванів Ю.А. (Львів)

Коркушко О.В. (Київ)

Несукай О.Г. (Київ)

Пархоменко О.М. (Київ)

Рудик Ю.С. (Харків)

Сичов О.С. (Київ)

Превентивна кардіологія та реабілітація

Коваленко В.М. (Київ) — модератор

Вакалюк І.П. (Івано-Франківськ)

Долженко М.М. (Київ)

Коваль С.М. (Харків)

Несукай О.Г. (Київ)

Срібна О.В. (Київ)

Шумаков В.О. (Київ)

Комітет з освіти та акредитації

Сіренко Ю.М. (Київ) — модератор

Василенко А.М. (Кривий Ріг)

Долженко М.М. (Київ)

Лизогуб В.Г. (Київ)

Лутай М.І. (Київ)

Целуйко В.Й. (Харків)

Кардіоонкологія

Коваленко В.М. (Київ) — модератор

Кожухов С.М. (Київ) — модератор

Смоланка І.І. (Київ)

Крячок І.А. (Київ)

Довганич Н.В. (Київ)

Яринкіна О.А. (Київ)

ЗМІСТ

ГЛАВА 1. КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ

КЛАСИФІКАЦІЯ ІШЕМІЧНОЇ ХВОРОБИ СЕРЦЯ <i>Автори-укладачі: М.І. Лутай, О.М. Пархоменко, О.І. Іркін, Г.Ф. Лисенко, Я.М. Лутай</i>	11
КЛАСИФІКАЦІЯ ДИСЛІПІДЕМІЙ <i>Автори-укладачі: О.І. Мітченко, В.Ю. Романов</i>	14
КЛАСИФІКАЦІЯ АРТЕРІАЛЬНОЇ ГІПЕРТЕНЗІЇ <i>Автори-укладачі: Ю.М. Сіренко, Л.А. Міщенко, Г.Д. Радченко, О.Г. Купчинська, О.Л. Рековець</i>	15
КЛАСИФІКАЦІЯ ЛЕГЕНЕВОЇ ГІПЕРТЕНЗІЇ <i>Автори-укладачі: Ю.М. Сіренко, Г.Д. Радченко, Л.Ф. Конопльова, Л.В. Кулик, К.В. Руденко, Н.Н. Руденко, В.А. Ханенкова, Л.І. Васильєва</i>	19
КЛАСИФІКАЦІЯ КАРДІОМІОПАТІЙ, МІОКАРДИТУ, ПЕРИКАРДИТУ, ІНФЕКЦІЙНОГО ЕНДОКАРДИТУ <i>Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, С.В. Чернюк</i>	23
КЛАСИФІКАЦІЯ НАБУТИХ ВАД СЕРЦЯ <i>Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, С.В. Чернюк</i>	27
КЛАСИФІКАЦІЯ ПОРУШЕНЬ РИТМУ ТА ПРОВІДНОСТІ СЕРЦЯ <i>Автори-укладачі: О.С. Сичов, Д.Є. Волков, Т.В. Гетьман, О.Й. Жарінов, Ю.І. Карпенко, О.В. Коркушко, О.І. Мітченко, О.М. Романова, Г.М. Соловьян, О.С. Стичинський, О.І. Фролов, О.О. Ханюков</i>	28
КЛАСИФІКАЦІЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ <i>Автори-укладачі: Л.Г. Воронков, А.В. Ляшенко, Н.А. Ткач</i>	33

ГЛАВА 2. СТАНДАРТИ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ

СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ ІЗ ГКС БЕЗ ЕЛЕВАЦІЇ СЕГМЕНТА ST (ІМ БЕЗ ЗУБЦЯ Q І НЕСТАБІЛЬНА СТЕНОКАРДІЯ) <i>Автори-укладачі: О.М. Пархоменко, О.І. Іркін, Я.М. Лутай, М.Ю. Соколов, О.В. Шумаков</i>	36
СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ ІЗ ГКС З ЕЛЕВАЦІЄЮ СЕГМЕНТА ST (ІМ ІЗ ЗУБЦЕМ Q) <i>Автори-укладачі: О.М. Пархоменко, О.І. Іркін, М.Ю. Соколов, Я.М. Лутай, О.В. Шумаков, В.О. Шумаков</i>	46
СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ ЗІ СТАБІЛЬНОЮ ІХС <i>Автори-укладачі: М.І. Лутай, М.Ю. Соколов, Г.Ф. Лисенко, І.П. Голікова</i>	58

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
ІЗ ДИСЛІПІДЕМІЯМИ**

Автори-укладачі: О.І. Мітченко, В.Ю. Романов 77

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ
ПАЦІЄНТАМ ІЗ ГІПЕРТОНІЧНОЮ ХВОРОБОЮ
(ЕСЕНЦІАЛЬНОЮ АГ)**

*Автори-укладачі: Ю.М. Сіренко, Л.А. Міщенко, Г.Д. Радченко,
О.Г. Купчинська, О.Л. Рековець 86*

**УНІФІКОВАНИЙ КЛІНІЧНИЙ ПРОТОКОЛ ПЕРВИННОЇ,
ЕКСТРЕНОЇ ТА ВТОРИННОЇ (СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ)
МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ.
АРТЕРІАЛЬНА ГІПЕРТЕНЗІЯ**

*Автори-укладачі: Ю.М. Сіренко, Л.А. Міщенко, Г.Д. Радченко,
О.Г. Купчинська, О.Л. Рековець, С.М. Кушнір 99*

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
З ЛЕГЕНЕВОЮ ГІПЕРТЕНЗІЄЮ (У ДОРΟΣЛИХ)**

*Автори-укладачі: Ю.М. Сіренко, Г.Д. Радченко, Л.Ф. Конопльова, Л.В. Кулик,
К.В. Руденко, Н.Н. Руденко, В.А. Ханенкова, Л.І. Васильєва 121*

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ
ХВОРИМ ІЗ ДКМП**

*Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, С.В. Чернюк,
Л.Г. Воронков, Д.В. Рябенко 132*

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ
ХВОРИМ ІЗ ГКМП**

Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, С.В. Чернюк, В.Й. Целуйко 134

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
ІЗ МІОКАРДИТОМ**

Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, С.В. Чернюк, Д.В. Рябенко 136

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ
ХВОРИМ ІЗ ГОСТРИМ ПЕРИКАРДИТОМ,
ХРОНІЧНИМ КОНСТРИКТИВНИМ ПЕРИКАРДИТОМ**

Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, С.В. Чернюк, О.А. Крикунов 141

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
ІЗ ІНФЕКЦІЙНИМ ЕНДОКАРДИТОМ**

Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, О.А. Крикунов, С.В. Чернюк 143

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
ІЗ НАБУТИМИ ВАДАМИ СЕРЦЯ**

Автори-укладачі: В.М. Коваленко, О.Г. Несукай, С.В. Чернюк 145

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
ІЗ ПОРУШЕННЯМИ РИТМУ ТА ПРОВІДНОСТІ СЕРЦЯ**

*Автори-укладачі: О.С. Сичов — модератор, А.О. Бородай, Т.В. Гетьман,
В.П. Залевський, Ю.В. Зінченко, Б.Б. Кравчук, В.Г. Лизогуб, Є.В. Могильницький,
О.М. Романова, Н.М. Середюк, Г.М. Соловьян, О.В. Срібна, В.К. Ташук,
О.І. Фролов, М.З. Чередишеченко, О.О. Ханюков 153*

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
ІЗ ХРОНІЧНОЮ СЕРЦЕВОЮ НЕДОСТАТНІСТЮ**

Автори-укладачі: Л.Г. Воронков, А.В. Ляшенко, Н.А. Ткач..... 273

**СТАНДАРТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ХВОРИМ
ІЗ СЕРЦЕВО-СУДИННИМИ УСКЛАДНЕННЯМИ ВНАСЛІДОК ДІЇ
ПРОТИПУХЛИННИХ ПРЕПАРАТІВ ТА ПРОМЕНЕВОЇ ТЕРАПІЇ**

*Автори-укладачі: С.М. Кожухов, Н.В. Довганич, І.І. Смоланка,
І.А. Крячок, О.Ф. Лигирда, І.Б. Титоренко..... 294*

ГЛАВА 1. КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ

КЛАСИФІКАЦІЯ ШЕМИЧНОЇ ХВОРОБИ СЕРЦЯ

1. Раптова коронарна смерть:

1.1. Раптова клінічна коронарна смерть з успішною реанімацією (рубрика I46.0).

1.2. Раптова коронарна смерть (у разі розвитку на фоні гострого коронарного синдрому (ГКС) (рубрика I24.8 або I22 за Міжнародною класифікацією хвороб 10-го перегляду (МКХ-10)).

2. Стенокардія (рубрика I20 за МКХ-10):

2.1. Стабільна стенокардія напруження (із зазначенням I–IV функціонального класу (ФК) за класифікацією Канадської асоціації кардіологів), у пацієнтів із IV ФК стенокардія малих навантажень може клінічно проявлятися як стенокардія спокою (рубрика I20.8 за МКХ-10).

2.2. Мікроvasкулярна стенокардія (наявність клінічних симптомів та ознак ішемії міокарда за відсутності обструктивного ураження коронарних артерій за даними ангіографії) (рубрика I20.8 за МКХ-10).

2.3. Вазоспастична стенокардія (ангіоспастична, спонтанна, варіантна, Принцметала) (рубрика I20.1 за МКХ-10).

2.4. Рефрактерна стенокардія (хронічний стан, викликаний клінічно підтвердженою рекурентною ішемією міокарда за наявності ураження коронарних судин, яка не може бути адекватно контрольована за допомогою комбінованої медикаментозної терапії, ангіопластики або аортокоронарного шунтування (АКШ)) (рубрика I20.8 за МКХ-10).

3. Нестабільна стенокардія (рубрика I20.0 за МКХ-10):

3.1. Стенокардія, що вперше виникла. Діагноз встановлюється протягом 28 днів від появи першого ангінозного нападу з прогресуванням класу стенокардії до III ФК.

3.2. Прогресуюча стенокардія (поява стенокардії спокою, нічних ангінозних нападів у хворого зі стенокардією напруження, підвищення ФК стенокардії щонайменше до III ФК, прогресуюче зниження толерантності до фізичного навантаження, транзиторні зміни на електрокардіограмі (ЕКГ) у стані спокою).

3.3. Постінфарктна стенокардія (до 28 днів від розвитку інфаркту міокарда (ІМ), рубрика I23.8).

4. Гострий інфаркт міокарда (рубрика I21 за МКХ-10).

Діагноз встановлюють із зазначенням дати виникнення (до 28 днів): локалізація (передня стінка, передньоверхівковий, передньобоковий, передньосептальний, діафрагмальний, нижньобоковий, нижньозадній, нижньобазальний, верхівковобоковий, базальнолатеральний, верхньобоковий, бічний, задній, задньобазальний, задньобоковий, задньосептальний, септальний, правого шлуночка (ПШ)); первинний, рецидивуючий, повторний (відзначати розміри і локалізацію не обов'язково, якщо виникають труднощі в ЕКГ-діагностиці):

4.1. Гострий ІМ з наявністю патологічного зубця Q (рубрика I21.0–I21.3 за МКХ-10).

4.2. Гострий ІМ без патологічного зубця Q (рубрика I21.4 за МКХ-10).

4.3. Гострий ІМ (невизначений, рубрика I21.9 за МКХ-10).

Науково-виробниче видання
За редакцією *В.М. Коваленка, М.І. Лутая,*
Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова

СЕРЦЕВО-СУДИННІ ЗАХВОРЮВАННЯ
Класифікація, стандарти діагностики та лікування

5-те видання, перероблене і доповнене

За підтримки компаній:

ТОВ «Байер»

Представництво компанії «Берінгер Інгельхайм РЦВ ГмБХ енд Ко КГ» в Україні

ТОВ «Кусум Фарм»

Представництво компанії «Пфайзер Експорт Бі. Ві.» в Україні

ТОВ «Серв'є Україна»

Редактор *О.Г. Бондарчук*
Коректори *А.В. Петруняк, Ю.Ю. Завадська*
Комп'ютерна верстка *Т.О. Полічева, О.В. Сікало*
Дизайн *І.В. Соболева*

Підписано до друку 02.09.2021 р.

Формат 60×80/16.

Друк офсетний.

Ум. др. арк. 18,6. Обл.-вид. арк. 17,6.

Зам. № 21-181. Наклад 4000.

Видавець: ТОВ «МОРІОН»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 642 від 22.10.2001 р.
02140, Київ, просп. Бажана, 10А
Тел./факс: (44) 585-97-10 (багатоканальний)
E-mail: public@morion.ua <http://www.morion.ua>

Видруковано у ПП «Фенікс»
03067, Київ, вул. Полковника Шутова, 13Б